

ลักษณะ คำประพันธ์

ลักษณะคำประพันธ์ชนิดต่างๆ

คำประพันธ์ คือ ถ้อยคำที่ได้ร้อยกรอง หรือเรียบเรียงขึ้น โดยมีข้อบังคับจำกัดคำ และวรรคตอน ให้รับสัมผัสกันอย่างไพเราะ ตามกฎเกณฑ์ ที่ได้วางไว้ในฉันทลักษณ์ จำแนกออกเป็น ๕ ชนิดใหญ่ๆ คือ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน และร่าย

คำประพันธ์ที่ดี ประกอบด้วย ๓ ประการ คือ

- ๑.มีข้อความดี
- ๒.มีสัมผัสดี
- ๓.แต่งถูกต้องตามลักษณะบังคับ

ฉันท

ฉันท์

ฉันท์ เป็นลักษณะหนึ่งของการประพันธ์ประเภทร้อยกรองในวรรณคดีไทยที่
บังคับเสียงหนัก - เบาของพยางค์ ที่เรียกว่า ครุ - ลหุ ฉันท์ในภาษาไทยรับแบบมาจาก
ประเทศอินเดีย ตำราฉันท์ที่เก่าแก่ที่สุดของอินเดียเป็นภาษาสันสกฤต คือ ปิงคล
ฉันทศาสตร์ ชนิดของฉันท์มีมากถึง ๑๐๘ ชนิด
แต่ที่พบบ่อยมี ดังนี้

ฉันท์ที่พบบ่อย ได้แก่

1. อินทรวีเชียรฉันท์ ๑๑
2. วิชชุมมาลาฉันท์ ๘
3. มาณวกฉันท์ ๘
4. วสันตดิลกฉันท์ ๑๔

ครู-ลูก บังคับของฉันท

ครู หมายถึง พยางค์เสียงหนัก

1. พยางค์ที่มีมาตราตัวสะกดในทุกมาตรา
2. พยางค์ที่ประสมด้วยสระเสียงยาวเท่านั้น ไม่มีตัวสะกดก็ได้
3. พยางค์ที่ประสมด้วย อำ ไอ โอ เอา

ลูก หมายถึง พยางค์ที่ออกเสียงเบา

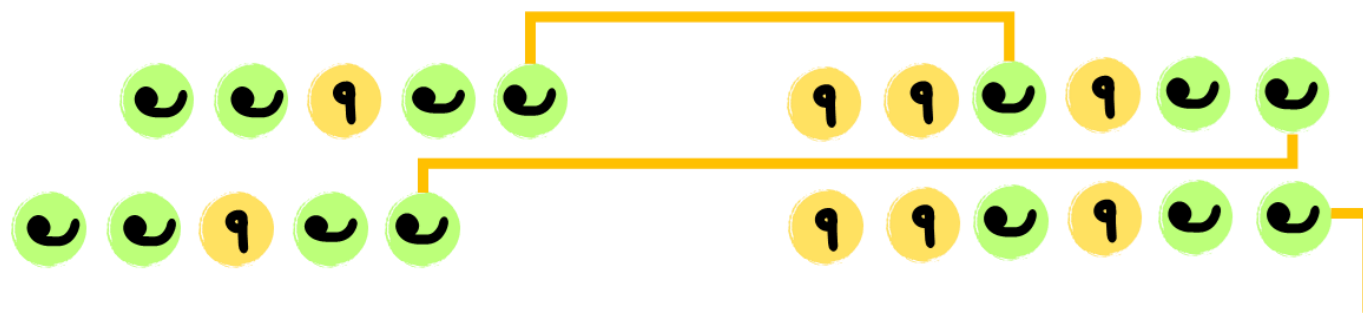

๑. พยางค์ที่ไม่มีเสียงพยัญชนะสะกด
๒. พยางค์ที่ประสมด้วยสระเสียงสั้นเท่านั้น เช่น แพะ แกะ นะ
๓. รวมถึง บ่ ณ ฐ ก็ เพราะเป็นพยางค์ที่ออกเสียงสั้นและไม่มีเสียงพยัญชนะสะกด

A cartoon illustration of a girl with long pink hair in pigtails, wearing a white dress with pink polka dots and a yellow collar. She has a wide, happy smile and rosy cheeks.

ตัวอย่างอินทรีวิเชียรฉันท์ ๑๑

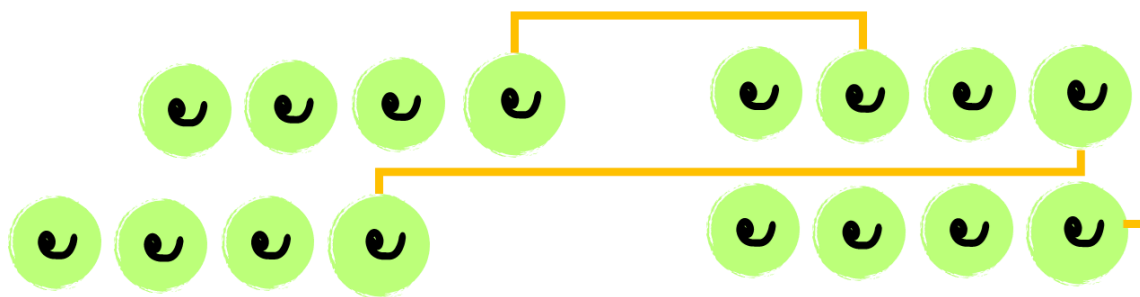
พวกราชมัลโดย พลโถมี่ไซ่เบา
สุดหัตถแห่งเขา ขณะหวดสีฟิงกลัว
บงเนื้อก็เนื้อเต้น พิศเส้นสรีระร้าว
ทัวร่างและทั้งตัว ก็ระริกกระร้าวไหล

(สามัคคีเภทคำฉันท์)

๒. วิชชุมมालาฉันท์ ๘

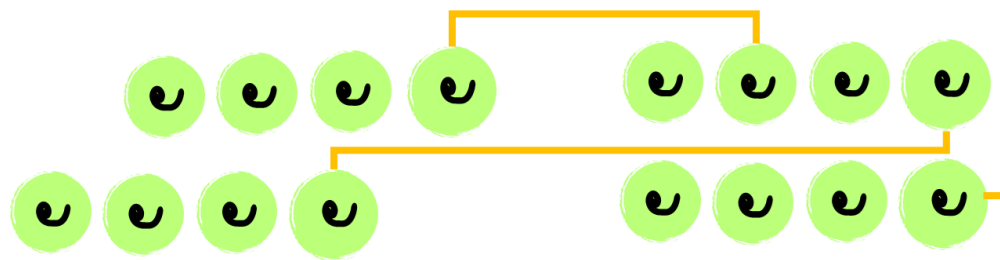
วิชชุมมालาฉันท์ มีความหมายว่า "ระเบียบแห่งสายฟ้า"
ประกอบด้วยครุล้วน จึงใช้บรรยายความอย่างธรรมดา

หนึ่งบาทมี ๔ บาท บาทละ ๘ พยางค์ แบ่งเป็น ๒ วรรค วรรคละ ๔ พยางค์
ส่งสัมผัสแบบกลอน

ตัวอย่างวิชชุมมालาฉันท์ ๘

โฉมยงอย่าขัด
ขึ้นขัดคงเกิด
มาเร็วบัดนี้
มาเร็วบังอร

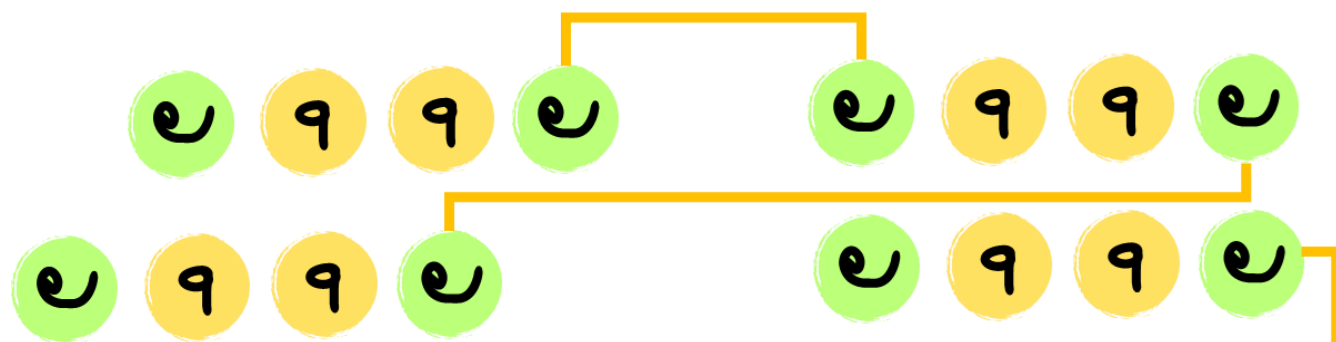
รีบรัดมาเกิด
ในทรวงเร้าร้อน
รีบลีลาจร
ข้าเรียกนางมา

(มัทนะพาธา)

๓. มาณวกฉันท์ ๘

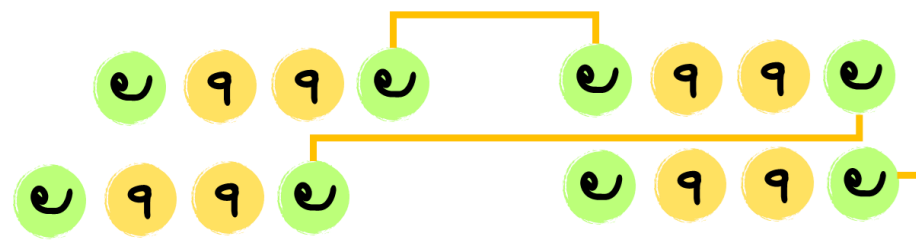
มาณวกฉันท์ มีความหมายว่า "ประดุจเด็กหนุ่ม" ใช้แต่งบรรยายความที่รวดเร็ว

หนึ่งบทมี ๔ บาท บาทละ ๘ พยางค์ แบ่งเป็น ๒ วรรค วรรคละ ๔ คำ ส่ง
สัมผัสแบบกลอน

ตัวอย่างมานวกฉันท์ ๘

ล่องลู่ประ**มาณ**

หนึ่งณนิ**ยม**

เมื่อจะประ**สิทธิ์**

เชิฏฐว**รงค์**

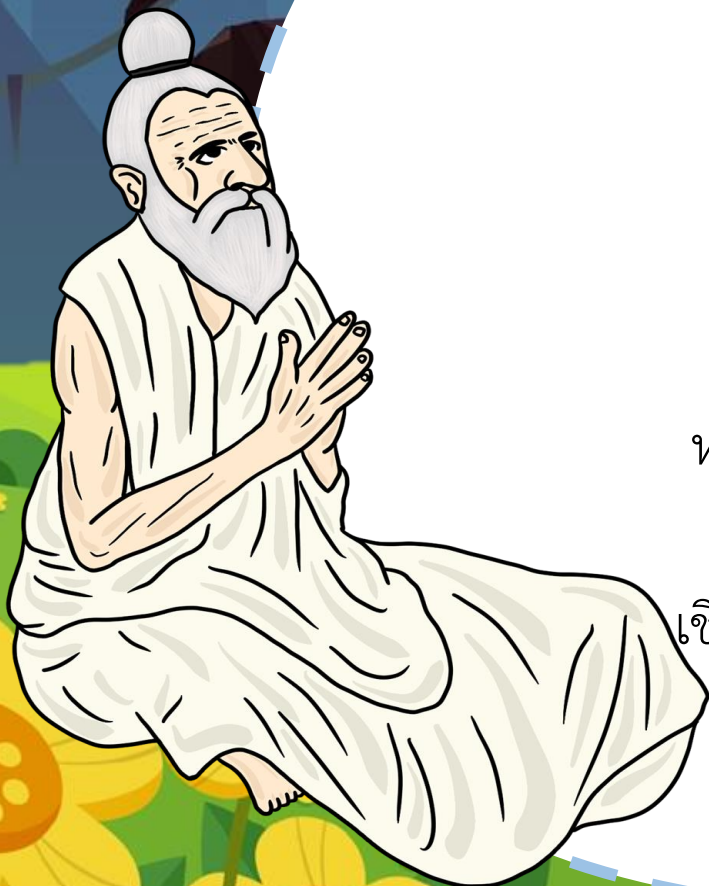
กาลอนุ**กรม**

ท่านทวิ**ชงค์**

วิ**ทยะ**ยง

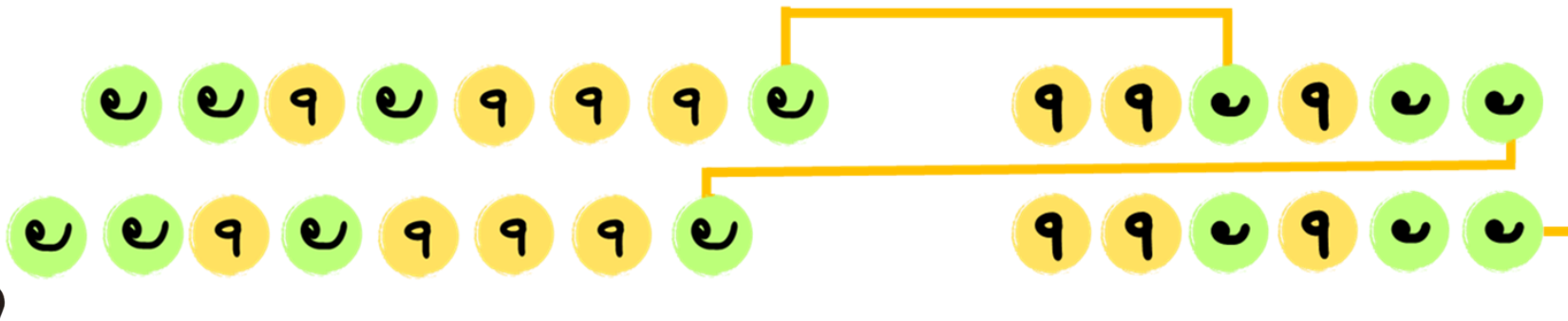
เอ**กกุ**มาร

(สามัคคีเก**ทคำ**ฉันท์)

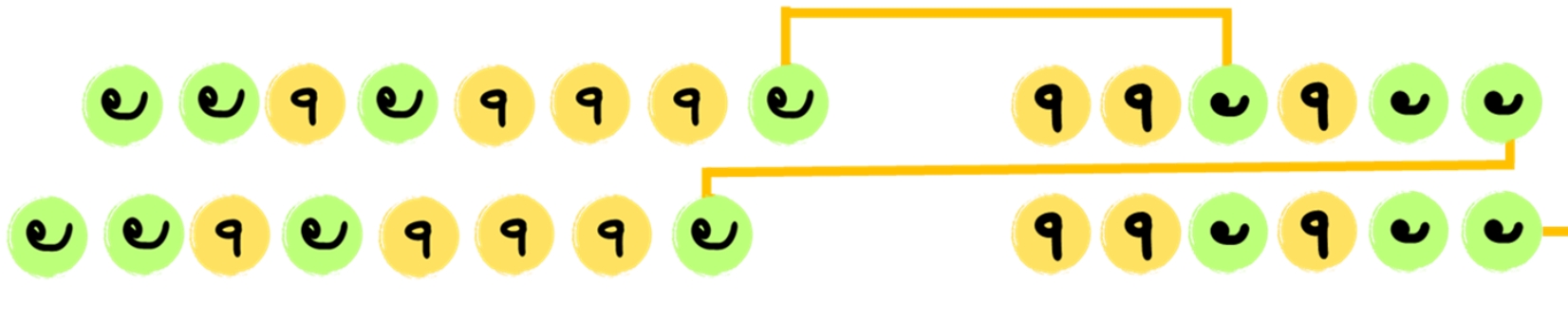
๔. วสันตดิลกฉันท ๑๔

วสันตดิลกฉันท มีความหมายว่า "ฉันทที่มีลีลาดังจอมเมฆในฤดูใบไม้ผลิ (ฤดูฝน)" อ่านแล้วฟังได้รื่นหู รู้สึกซาบซึ่งจับใจ มักใช้แต่งชมความงาม และสดุดีความรักหรือของสูง

หนึ่งบทมี ๒ บาท บาทละ ๑๔ พยางค์ แบ่งเป็น ๒ วรรค วรรคแรก ๘ พยางค์
วรรคหลัง ๖ พยางค์

ตัวอย่างสันตติลักษณ์ที่ ๑๔

แสงดาววาววาระกะวะวับ
เขลั้บก็กลั้บพิภพรสรวง
เคยเห็น ณ เพ็ญพระรศมี
เหนือนั้นแน่จะสละเงา

ดูจะดื่บแดนดวง
มิสรพริบพะพราวเพรา
รชนีถนัดเนา
กลเงินอร่ามงาม

